

ТЕСТИ ЯК ЗАСІБ ПЕРЕВІРКИ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ

Останнім часом у методиці навчання української мови, як і в будь-якій науці, все частіше звертаються до тестового для перевірки ключових компетенцій.

Ключова компетенція – об'єктивна категорія, що фіксує суспільно визначений комплекс певного рівня знань, умінь, навичок, ставлень, які можна застосувати в широкій сфері діяльності людини (вміння вчитися, загальнокультурна, громадянська, здоров'язбережувальна, соціальна компетентність та компетентність з питань інформаційно-комунікаційних технологій) [2].

Проте для контролю сформованості ключових компетенцій майбутні вчителі початкової школи мають знати особливості використання тестів у початковій школі та володіти методикою тестового контролю .

Тест (англ. test – проба, екзамен, випробування) – спеціально розроблені завдання і проблемні ситуації, використання яких у результаті кількісної та якісної оцінки може стати показником розвитку певних психологічних якостей, властивостей особистості [1]. Тести є інструментом контролю, вони дозволяють визначати ступінь і рівень засвоєння понять, тем, розділів, а не просто констатацію наявності деякої суми знань.

Педагогічний тест повинен відповідати таким характеристикам ефективності: валідності (дієвості) – повноті, всебічності перевірки, пропорційності представлення всіх елементів знань та умінь, які вивчаються. Невід'ємною умовою дієвості тесту є чітка та ясна постановка питань в межах засвоєних знань. Якщо тест виходить за межі засвоєного змісту або не досягає запланованого рівня навчання, то він не буде дієвим для тих осіб, які навчаються; надійності – стабільності, сталості показників при повторних педагогічних вимірюваннях за допомогою того ж тесту або його аналогу. Кількісно надійність характеризує вірогідність досягнення запланованих результатів. Надійність тесту збільшується зі збільшенням кількості тестових завдань. При цьому чим ширша тематична спрямованість тестових завдань, тим менша надійність тесту.

Надійність тестів залежить від складності їх виконання. Остання визначається співвідношенням правильних та неправильних відповідей на тестові завдання. Включення до складу тестів таких тестових завдань, на які всі особи відповідають правильно або неправильно, різко зменшують надійність тесту; дискримінації – придатності тесту до виділення тих осіб, які засвоїли навчальний матеріал на запланованому рівні, від тих, хто його не засвоїв. Для визначення дискримінації тесту застосовуються такі статистичні параметри, як індекс дискримінації та коефіцієнт дискримінації.

Тест складається з: тестових завдань; правил їх застосування; оцінок за виконання кожного завдання; рекомендацій з інтерпретації результатів тестування.

Тестове завдання – складова частина педагогічного тесту, що відповідає вимогам технологічності, форми, змісту і, крім цього, статистичним вимогам: означеної складності; достатньої роздільної здатності.

Тестові завдання можна розділити на дві групи: *закриті* (завдання з множиною варіантів; завдання альтернативних відповідей; завдання множинного вибору; завдання на встановлення відповідності; завдання на встановлення правильної послідовності), *відкриті* (завдання вільного викладу; завдання-доповнення).

Під лінгводидактичним Т. найчастіше розуміється підготовлений відповідно до певних вимог комплекс завдань, що пройшов попереднє випробування і дозволяє виявити в учнів ступінь їхньої мовної (лінгвістичної) або мовленнєвої (комунікативної) компетенції, результати якого піддаються оцінці за заздалегідь встановленими критеріями.

Мовні тести можна класифікувати за такими ознаками:

За процедурою створення:

– стандартизовані (професійні), що розробляються у суворій відповідності до теорії тестів, мають стійкі статистичні характеристики для певної вибірки учнів; виконання, перевірки, обробка та інтерпретація їх результатів проводиться за єдиними правилами. Такі тести спрямовані не лише на констатацію окремих засвоєних учнями мовних знань і вмінь, а й на визначення рівня володіння певним змістом навчального матеріалу;

– нестандартизовані (учительські), що створюються вчителями і здебільшого не відповідають усім зазначеним вище вимогам, але є придатними для локального навчального тестування.

За засобами подання: – з використанням тестових (або звичайних) зошитів, де учні фіксують лише відповіді; бланкові, коли учні позначають або вписують правильні відповіді на спеціальних бланках; комп'ютерні.

За провідною орієнтацією:

– тести швидкості, що містять прості завдання, але час виконання роботи обмежений настільки, що жоден учень не встигає їх розв'язати, тому використання їх на уроках рідної мови не є доцільним;

– тести потужності або результативності, що містять складні завдання. Час їх розв'язання не обмежений або м'яко лімітований. Оцінюються успішність і спосіб розв'язання завдання;

– тести змішаного типу, що поєднують у собі риси двох зазначених вище. У них подано завдання різного рівня складності. Час випробування обмежений, але його достатньо для розв'язання більшості запропонованих завдань. Оцінюються як швидкість виконання завдань (кількість виконаних), так і правильність їх розв'язання. Ці тести є найбільш придатним для контролю мовних знань і вмінь учнів.

За видом нормування:

– нормовані, що дають змогу за результатами підрахунку набраних балів порівняти одну групу школярів з іншою, а всередині групи – учнів, що тестуються, одного з одним;

– критеріальні, що виявляють, у якій мірі кожен учень володіє мовними знаннями і вміннями, необхідними для розв'язання певних навчальних завдань (з метою перевірки термінів, правил та ін.).

За метою тестування:

– тести на перевірку загального володіння рідною мовою, що створюються незалежно від програм (підручників), за якими навчалися учні в попередні роки. До тестів такого виду можуть бути включені завдання на перевірку мовних знань і умінь, потрібних для подальшої роботи;

– діагностичні тести, що передбачають виявити поверховий рівень мовних знань і умінь (знає – не знає, ознайомлений – не ознайомлений з правилом і т.д.), причиново-наслідкові зв'язки (чому не знає саме цей розділ навчального матеріалу, якою мірою прогалини залежать від інших знань – і від яких саме), а також тенденції, що виявилися у того чи іншого учня у процесі засвоєння навчального матеріалу, до яких наслідків це може призвести і що потрібно робити, щоб пом'якшити негативне і посилити позитивне у процесі навчальної діяльності учнів;

– тести навчальних досягнень або успішності навчання, що створюються точно за програмою (підручником) або вивченим мовним матеріалом і використовуються для здійснення поточного, тематичного і підсумкового контролю. Вони, маючи деякі діагностичні функції, допомагають виявляти помилки і недоліки навчального процесу. Чим більше мовного матеріалу охоплено у тесті, тим краще виявляються і його діагностичні функції. Як показує шкільна практика, на всіх етапах вивчення морфології для оцінювання навчальних досягнень учнів найдоцільніше використовувати саме такі тести, бо з їх допомогою ефективно забезпечується попередній, поточний, тематичний і підсумковий контроль.

За орієнтацією на певний етап контролю:

– тести попереднього (вхідного) контролю, що визначають базу учня, ступінь засвоєння ним тих понять, термінів, які вивчалися на попередніх етапах, адже від цього залежатиме успіх вивчення нової теми (розділу). Вчитель, який не має такої інформації, позбавлений можливості керувати навчальним процесом. Зібрати її можна за допомогою спеціально розроблених з цією метою тестів. Оцінювання у цьому разі не є обов'язковим.

Існують різні варіанти використання тестів попереднього контролю на уроках рідної мови. Час для такого тестування можна виділяти наприкінці будь-якого уроку перед вивченням тієї лінгвістичної теми, мінімум знань і умінь з якої учні вже мають;

– тести поточного контролю, що визначають рівень підготовленості учня до виконання того чи іншого навчального завдання і ступінь його розуміння. Такі тести потрібні для діагностування ходу навчального процесу, виділення динаміки останнього, зіставлення досягнутих на окремих етапах

результатів з цілями. Поточна тестова перевірка допомагає своєчасно визначати прогалини у засвоєнні мовного матеріалу і стимулювати діяльність школярів. На ній також базується індивідуальна і диференційована робота з учнями.

– тести тематичного (рубіжного) контролю дають змогу оцінити ступінь засвоєння лінгвістичної теми або розділу, забезпечують поетапну різнобічну й об'єктивну оцінку знань і навчально-мовних умінь учнів. Вони створені не просто з метою перевірки засвоєння окремих навчальних елементів теми, а для розуміння системи, що об'єднує ці елементи. Ці тести можуть регулярно використовуватися вчителем для експрес-аналізу, визначення прогалин при підготовці учнів до уроку і оперативного впливу на діяльність школярів.

Однак, тести не можна вважати ідеальною формою перевірки ключових компетенцій, адже вони мають певні недоліки: здатність тестів контролювати лише результати, а не пізнавальну діяльність загалом, можливість угадування правильної відповіді за умови повної відсутності знань, неврахування індивідуальних здібностей, зокрема темпераменту, розвитку аналітичного мислення, пам'яті, не завжди правильне встановлення однозначного причиново-наслідкового зв'язку між складеними тестами, знаннями й уміннями, що перевіряються, і отриманими результатами тощо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Азимов Э. Г., Щукин А. Н. Новый словарь методических терминов и понятий. – М., 2009.
2. Державний стандарт початкової загальної освіти // http://rvo-kolomak.ucoz.ua/index/derzhavnij_standart_pochatkovoji_zagalnoji_osviti/0-64
3. Кірсанов В. В. Психолого-педагогічна діагностика – К., 2002.
4. Микитюк В. Ще раз про тестування // Дивослово. – 2009. – №4. – С. 65
5. Плетньова Л. Типи тестів з української мови // Українська мова і література в школі. – 2002. – № 8. – С. 80.